

KRAJOWY OŚRODEK BADAŃ I  
DOKUMENTACJI ZABYTEKÓW W  
WARSZAWIE

Karta Ewidencyjna Zabytków  
Architektury i Budownictwa

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

Ł

M

N

O

P

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z

Nr 3431

1. Obiekt:

DOM PRZYSPOSOBIENIA WOJSKOWEGO I WYCHOWANIA FIZYCZNEGO  
IM. JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO - OBECNIE: WOJEWÓDZKI DOM KULTURY

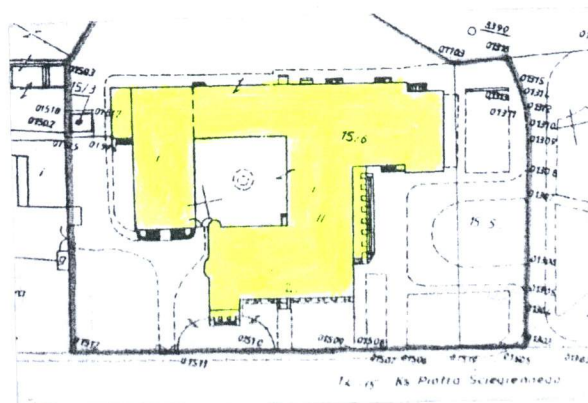
2. Czas powstania:  
1935 r.

3. Miejscowość:  
KIELCE

Zdjęcia, plan sytuacyjny, rzuty:



Plan orientacyjny. Lokalizacja obiektu w czerwonym koleczku



Plan sytuacyjny

Elewacja frontowa



4. Adres:  
KIELCE, ul. Ściegiennego 6

5. Przynależność administracyjna:  
woj. świętokrzyskie  
gmina: Kielce

6. Poprzednia nazwa miejscowości:  
Kylcia, Kelce, Kilcia, Kylcien-sis, Kielcze, Kyelcze, Kelcze, Kylcia, Klece

7. Przynależność administracyjna przed 1975r.  
województwo: kieleckie  
powiat: kieleckie

8. Właściciel i jego adres:  
Gmach należy do Skarbu Państwa. Decyzją Wojewody został przekazany Wojewódzkiemu Domu Kultury w wieczyste użytkowanie.

9. Użytkownik i jego adres:  
Wojewódzki Dom Kultury,  
Kielce, ul. Ściegiennego 6

10. Rejestr zabytków:  
nr 879  
data: 15.07.1976 r.

A. 3/1-5 z 15.04.1976  
r 30.06.2003



## 12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu:

Na terenie dawnego folwarku „Psiarnia” - na obszarze 7,5 ha, z myślą upamiętnienia czynu legionowego, w 1935 roku (o czym informuje data na froncie budynku), ukończono budowę gmachu Przysposobienia Wojskowego i Wychowania Fizycznego, który został nazwany imieniem Józefa Piłsudskiego. Powstał on z inicjatywy działającego w Kielcach Komitetu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego, związanego ze stacjonującym w mieście 4 Pułkiem Legionów, kierowanym przez Mariana Przyłuskiego. Za budowę gmachu opowiedział się nawet marszałek Edward Rydz-Śmigły. Mimo, że trwał kryzys gospodarczy władze znalazły blisko 9 milionów z Funduszu Pracy na jego budowę. 28 stycznia 1933 r. w Urzędzie Wojewódzkim zarejestrowano „Stowarzyszenie Domu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego”, którego celem miał być rozwój sportu wyczynowego i paramilitarnego, upowszechnianie kultury oraz integracja środowiska wojskowego z mieszkańcami Kielc. Projekt gmachu sporządził w 1933 roku Edgar Norwerth, profesor Politechniki Warszawskiej, wybitny architekt, którego dziełem było jedno z największych ówczesnych założeń sportowych w Europie, zrealizowany w 1919 roku Centralny Instytut Wychowania Fizycznego na Bielanach w Warszawie. Wystrojem wewnątrz zajął się związany z ruchem legionowym i ceniony rzeźbiarz Leon Książczyński. Kanalizację i łazienki zamówiono u mistrzów hydrauliki Stanisława i Euzebiusza Stawińskich. W tydzień po otwarciu przez marszałka Rydza-Śmigłego gmach zainaugurował sezon artystyczny. 18 listopada 1935 roku grupa objazdowa aktorów teatru „Reduta”, wystawiła w budynku widowisko teatralne. Odtąd urządzano tu akademie wojskowe, wystawne bale i inne imprezy. W następnych latach w gmachu umieszczono Miejski Ośrodek PW i WF, świetlicę i ogród jordanowski dla dzieci. W czasie II wojny światowej budynek zajęli Niemcy, umieszczając w nim placówkę Soldatenheimu, dla stacjonujących w Kielcach ich wojsk. Pod koniec wojny działał w obiekcie szpital.

Obecnie w Wojewódzkim Domu Kultury odbywa się wszechstronna działalność kulturalna. Razem z lokalnymi samorządami WDK organizuje życie kulturalne, udziela pomocy amatorom i twórcom ludowym, dokształca zawodowych pracowników kultury. Działają w nim: zespół pieśni i tańca „Kielce”, zespół taneczny „Małe Kielczanki”, zespół akroba-

## 13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, dach, wnętrze, wyposażenie, instalacje):

**Sytuacja:** Gmach Domu PW i WF zlokalizowany jest między ulicą ks. Piotra Ściegiennego i aleją Legionów. Zwrócony jest frontem do pl. Piłsudskiego, na którym znajduje się pomnik Czynu Legionowego. Po stronie południowej budowli, w niewielkiej odległości, jest stadion sportowy Korony. Gmach od strony ul. Ściegiennego ogrodzony jest przedwojennym ogrodzeniem kamiennie-metalowym (słupki i murek kamiennie oraz metalowe pręty i halabardy na słupkach), od strony al. Legionów - z metalowych prętów nad murem, a od południa ogrodzenie stanowi metalowa siatka. Przy ogrodzeniu od południa i od al. Legionów rośnie kilka drzew. Na terenie dziedzińca wewnętrznego rośnie drzewo liczące ok. 75 lat - pomnik przyrody zwane bożodrzew gruczołowaty, występujące głównie w Azji Wschodniej i Australii, a na dziedzińcu od strony południowej rośnie drzewo iglaste - daglezja (jedlica Douglasa). W pobliżu gmachu od strony północnej, na skwerku rośnie kilka drzew iglastych, a w pobliżu pomnika kilkanaście różnorodnych drzew.

**Materiał, konstrukcja, technika:** Mury su teren na wysokości cokołu wykonane są z cegły dobrze wypalanej na zaprawie cementowej. Ścianki działowe w su terenach są z cegły pełnej, natomiast w wyższych kondygnacjach z cegły dziurawki na zaprawie cementowej. Cokół oraz słupy zewnętrzne przy podcieniach, gzymsy, kolumny przy ścianach zewnętrznych, okładziny okien i inne detale architektoniczne zewnętrzne są wykonane z kamienia piaskowca. Ściany zewnętrzne od strony zachodniej i południowej mają tynki gładkie. Ściany zewnętrzne dziedzińca są ocieplone styropianem, z pokryciem tynkiem strukturalnym. Dach jest konstrukcji betonowej, kryty w części papą termozgrzewalną, a w części papą termozgrzewalną na warstwie ocieplenia ze styropianu. Stropy są ogniotrwałe. Nad piwnicami jest strop Kleina typu półciężkiego lub ciężkiego na belkach stalowych z dwuteownika 220 co około 1,3 m. Nad I piętrem jest strop Akermana. Hol dolny ma posadzkę marmurową. W niektórych pomieszczeniach są podłogi z klepek dębowych. W części kuchennej magazynowej, w łazienkach i w.c. są posadzki z płytek terakotowych. W podziemiu skrzydła zachodniego znajdują się podłogi wykonane z desek sosnowych. W części gospodarczej podziemia jest posadzka z gruzobetonu. Stolarka okienna jest drewniana. Drzwi w częściach biurowych są płycinowe drewniane, jedno i dwuskrzydłowe. W części reprezentacyjnej drzwi są dębowe, dwuskrzydłowe, częściowo fornirowane inkrustowane. Balustrada klatki schodowej przy holu wykonana jest z cegły dziurawki obłożona marmurem, z poręczą marmurową. Wszystkie stopnie schodów - z wyjątkiem głównych, które są wyłożone marmurem - są lastrykowe. Elementy marmurowe są wykonane z marmuru m.in. z Bolechowic i z Morawicy.

**Rzut:** Opasujące wewnętrzny kwadratowy dziedziniec różne człony budynku przejmują kolejne jego funkcje. Skrzydła wschodnie i północne pełnią funkcję reprezentacyjną z salą widowiskową. Skrzydło zachodnie stanowi część biurową. Skrzydło południowe - sala gimnastyczna. W południowym zakończeniu skrzydła wschodniego na I oraz II piętrze jest część biurowa.

**Bryła:** Wielocłonowy gmach tworzy zespół powiązanych ze sobą różnej wielkości prostopadłościanów. Jest to obiekt trzykondygnacyjny całkowicie podpiwniczony z poddaszem nieużytkowym.

**Elewacje:** Elewacje północna i wschodnia otrzymały architektoniczną oprawę. Rząd porte-fenetre na piętrze z nadokiennikami przerwany kluczem, uzupełniają powyżej rząd okrągłych okien. Smukłe filary wsparte na konsolach, podkreślają oś i opinają narożniki wysuniętego od wschodu ryzalitu. Ściana północna gmachu i podcienie z filarami na wysokość parteru są boniowane. Z podcieni są wejścia do budynku, z drzwiami dwuskrzydłowymi, w których w skrzydle są podziały na cztery kwadratowe pola z trzema okrągłymi okienkami. Do podcieni z filarami wejść można po kilkustopniowych schodach. W ścianie frontowej znajdują się okna dwuskrzydłowe, o trzech szybach w skrzydle. W części północnej gmachu - w



<b>14. Kubatura łączna:</b> ok. 38.632 m	<b>15. Powierzchnia użytkowa;</b> 3.290 m	<b>16. Przeznaczenie pierwotne:</b> przede wszystkim służył rozwojowi sportu i ciężkiej fizycznej, ponadto odbywały się w nim akademie wojskowe, ekskluzywne i wystawne bale, rauty i inne imprezy	<b>17. Użytkowanie obecne:</b> odbywa się w nim głównie różnorodna działalność kulturalna
<b>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja:</b> W 1994 r. wyremontowano komorę kurzową (część pierwotnej instalacji kanalizacyjnej), dwa lata później zaczęto modernizację systemu ogrzewania. Prowadzono także prace przy elewacjach (wymiana partii okładziny cokołu, tynków, opasek odwadniających). W 1997 r. zespół pod kierunkiem Marka Mazurka konserwował wystrój Sali Lustrzanej (czyszczenie oryginalnej kamieniarki, żyrandoli, kinkietów). W 1998 r. ocieplano boczne elewacje gmachu pozbawione wystroju architektonicznego, remontowano schody, wymieniono część stolarki okiennej z zachowaniem dawnych jej podziałów, niektóre partie fundamentów – zaizolowano. Prace remontowe były częściowo refundowane z funduszu wojewody kieleckiego. W listopadzie 2008 r. dokonano renowacji przedwojennego zabytkowego ogrodu, znajdującego się od ulicy ks. Ściegiennego. Renowacja ta obejmowała m.in. oczyszczenie piaskowca, z którego wykonane są słupki oraz murek i wymianę metalowych części. Nowe metalowe części pozostały wierną imitacją starych. Część przedwojennego ogrodzenia została zachowana. Na słupy przy bramie wjazdowej, powróciły zdemontowane przed laty dwie halabardy, odnalezione w budynku WDK.		<b>19. Stan zachowania, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje, dachy:</b> Stan zachowania obiektu dobry. Jedynie występują w niektórych miejscach pęknięcia tynku (m.in. w górnej części ścian zewnętrznych - wschodniej i północnej), a w dolnej części ścian zewnętrznych, miejscami dostrzec można zawilgocenia.	
<b>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie:</b> W gmachu wszelkie prace remontowe wykonywane są na bieżąco. Jeżeli chodzi o otoczenie Wojewódzkiego Domu Kultury, to w związku z planami zbudowania połączenia ulic Krakowskiej z Wojska Polskiego i budowy nowego skrzyżowania, zmodernizowany ma być także plac przed gmachem. Według wstępnego projektu wykonanego przez architektkę Reginę Kozakiewicz-Opalko, przesunięty zostanie pomnik Czwórki Legionowej – znajdzie się on bliżej wylotu alei Legionów, będzie dokładnie na osi chodnika. Wycięte zostaną drzewa między pomnikiem a gmachem WDK, ale pozostaną te od strony poczty i ul. Krakowskiej. Plac zostanie wybrukowany, znikną krawężniki i barierki. Architektka zaproponowała wyznaczenie miejsc parkingowych przed gmachem.			



**21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania):**

1. Opis techniczny do projektu domu P.W. i W.F. w Kielcach. (Opis z 27 lipca 1933 r. sporządzony w Warszawie przez Edgara Norwertha). Akta miasta Kielce, Archiwum Państwowe w Kielcach, sygn. 3390.
2. Wojewódzki Dom Kultury – Kielce, ul. Ściegiennego 5. Inwentaryzacja kamieniarско-remontowa sali „Lustrzanej” i „Kominkowej” w W.D.K w Kielcach, opr. Tadeusz Lisik, P.P. Pracownie Konserwacji Zabytków O/Kielce 1973, maszynopis.
3. Materiały z Wojewódzkiego Domu Kultury w Kielcach (dane techniczne obiektu oraz rzut parteru i fragment rzutu I piętra).
4. Akta miasta Kielce, Archiwum Państwowe Kielce, sygn. 2578.

**22. Bibliografia:**

1. Adamczyk J. L., Przewodnik po zabytkach architektury i budownictwa Kielce, Kielce 1998, s. 45-46.
2. Adamczyk A., Prace remontowo-konserwatorskie i budowlane w granicach województwa świętokrzyskiego i dawnego kieleckiego. Kronika ważniejszych prac remontowo-konserwatorskich i budowlanych w latach 1990-2000. Zabudowa staromiejska, w: Prace konserwatorskie w latach 1990-2000. Dziesięć lat Służby Ochrony Zabytków w Kielcach, Kielce 2001, s. 38.
3. Cichocka L., Tak ma wyglądać plac przed Wojewódzkim Domem Kultury w Kielcach, „Echo Dnia”, nr 62, 14-15 marca 2009 r.
4. Kosierkiewicz D., Jak Marszałkowi Dom w Kielcach postawiono, „Kielce Plus”, 28 luty 2010 r.
5. Maciągowski M., Pałac wojska i ciężżyny fizycznej, „Słowo Ludu”, nr 157, 9-10 lipiec 2005 r.
6. Maciągowski M., Kielecka Czwórka, „Słowo Ludu” nr 129, 7 czerwca 2005 r.
7. MON, Ładniej przed WDK. Ogrodzenie jak nowe, „Gazeta Wyborcza-Kielce, nr 265, 13.XI.2008 r.
8. Nowakowski T., Geneza budownictwa sportowego w Polsce, w: „Architektura i Budownictwo”, Warszawa 1933, z.10-12.
9. Piętnastolecie budownictwa wojskowego w Polsce, pod red. A. Króla, Warszawa 1936, t.2, s.633, 640-643.
10. Śleboda T., Edgar Norwerth, 1884-1950, Architektura i teoretyka architektury. Praca doktorska, 2010 r.
11. Woźnicki S., Architektura wojskowa z powodu wystawy piętnastolecia budownictwa wojskowego, w: „Architektura i Budownictwo”, Warszawa 1933, z.10.

**23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury):**

1. Rzuty parteru i piętra. Materiały Wojewódzkiego Domu Kultury w Kielcach.
2. Fotografie WDK-u w Kielcach. Stan obecny. Archiwum ROBiDZ w Kielcach.

**24. Uwagi różne:**

Uzasadnienie o wpisaniu gmachu Przysposobienia Wojskowego i Wychowania Fizycznego – obecnie Wojewódzkiego Domu Kultury, jest następującej treści: „Dawny gmach Przysposobienia Wojskowego i Wychowania Fizycznego wzniesiony w 1935 roku prawdopodobnie wg projektu architekta E. Norwertha, jest przykładem architektury nowoczesnej o cechach funkcjonalizmu i historyzmu, z zachowanym wystrojem architektoniczno-rzeźbiarskim elewacji i wnętrza”.

**25. Opracował:**

Tekst: mgr Edward Traczyński, marzec 2010 r.

Plany, rysunki: Pracownia „Archbud”, ul. Tatrzańska 3b, 25-550 Kielce, kwiecień 2005 r.

Zdjęcia fotograficzne: mgr Dariusz Kalina, listopad 2009 r., mgr Edward Traczyński, kwiecień 2010 r.

Miejsce przechowywania negatywów: Archiwum Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Kielcach

*Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego*

26. Adnotacja o inspekcjach, informacja o zmianach (data, nazwisko wypełniającego):

27. Załączniki: wkładki 1-8



<b>1. Miejsowość:</b> KIELCE <b>2. Gmina:</b> Kielce <b>3. Województwo:</b> świętokrzyskie	<b>2. Obiekt (nazwa jak na karcie):</b> <b>DOM PRZYSPOSOBIENIA WOJSKOWEGO I WYCHOWANIA FIZYCZNEGO IM. JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO – OBECNIE WOJEWÓDZKI DOM KULTURY</b>	<b>3. Zawartość wkładki:</b> Materiały archiwalne
--	---	--

**Opis techniczny do projektu domu P.W. i W.F. w Kielcach. Opis z 27 lipca 1933 r. sporządzony w Warszawie przez Edgara Norwërtha (Akta miasta Kielce, Archiwum Państwowe w Kielcach, sygn. 3390).**

**Sytuacja** – Dom Przysposobienia Wojskowego i Wychowania Fizycznego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Kielcach, położony jest na placu ograniczonym ulicami 3-go Maja, nowo projektowaną ulicą prowadzącą na Stadion i placem rynkowym, z frontem głównym i wejściem zwróconym na plac. W głębi terenu przewiduje się ogród, place tenisowe i gimnastyczne oraz basen pływacki.

**Plan** – budynek objętości ok. 30000 metry kwadratowe, teatr-kino na 800 osób, 30 pokoi dla organizacji wojskowych, salę gimnastyczną z rozbieralniami i natryskami oraz galerię na 160 osób, poza tym kasyno z salą balową i pokojami klubowymi oraz trzy świetlice żołnierskie. Każda z tych składowych części gmachu posiada osobne wejście niezależne od głównego, wychodzące na plac rynkowy, które daje dostęp centralny do wszystkich pomieszczeń gmachu.

**Roboty terenowe** – plac ma być splantowany z wyrobieniem i zachowaniem normalnych spadków istniejących na terenie i zabezpieczeniem dobrego spływu wody od budynku. Wzdłuż ścian budynku przewiduje się chodniki z płyt betonowych, (...) ułożonych na podłożu z piasku w krawężnikach betonowych wys. 30 cm z wkopaniem w ziemię na głębokości 18 cm (...). Parcela ma być ogrodzona siatką drucianą z drutu cynkowego (...) umocowaną w ramce z żelaza okrągłego. Ramka przymocowana do stojaków z rur gazowych 05 cm, na podmurówce betonowej wys. 60 cm, z galką drewnianą w górnej części rury. Wysokość ogrodzenia 2 m. Bramy wjazdowe i furtki zależnie od potrzeb miejscowych.

**Fundamenty** – mury suterenu na wysokości cokołu z cegły dobrze wypalanej na zaprawie cementowej 1:3, o normalnej głębokości założenia 1,60 m.

**Mury** – mury wyższych kondygnacji, oprócz słupów i części mocno obciążonych, na zaprawie wapiennej 1:3. Partie murów mocno obciążonych oraz słupów na zaprawie cementowej 1:3. Ścianki działowe 13 cm grubości, w suterenu z cegły pełnej, zaś w wyższych kondygnacjach z cegły dziurawki oraz na zaprawie pół cementowej. Cokół oraz słupy zewnętrzne przy podcieniach, gzymsy, kolumnienki na ścianach zewnętrznych, tak jak i wszystkie detale architektoniczne zewnętrzne i okładziny okien – licowane kamieniem lub całkowicie z kamienia wykute. Balustrada klatki schodowej przy holu z cegły dziurawki grubości 27 cm, licowanej marmurem z poręczą marmurową według rysunku. Przesklepienie otworów i wnętrz Kleinem na zaprawie cementowej z wkładkami żelaznymi, podciągnięciem nad nimi żelaznych dźwigarów obmurowanych cegłą na zaprawie cementowej i osiatkowanych siatką ciążoną lub wykonaniem belek żelbetowych zgodnie z obliczeniami statycznymi i decyzją kierownictwa budowy. Przepierzenie klozetowe z cegiełek glazurowanych, wzmocnionych prętami żelaznymi lub żelazem płaskim, kleinowskim, ogólnej grubości ok. 7 cm, wys. 2 m. W miejscach niedostatecznie oświetlonych i korytarzach korzystających ze światła pośredniego, przewidziane są naświetla ze szkłem naronżnym lub matowym.

**Stropy** – żelbetowe zgodnie z obliczeniami statycznymi z betonu (...) z należytą ilością żelaza. Stropy Kleina między dźwigarami z cegły pełnej 13 cm grubości, uzbrojone żelazem płaskim 2 x 30 mm. Co druga warstwa przy rozstawie dźwigarów powyżej 1,50 z osiatkowaniem dźwigarów siatką ciążoną. Belki żelazne mają być należycie zakotwione w miejscach i ilości wskazane przez kierownictwo budowy, kotwami z żelaza 8/50 lub przytwierdzonymi nitami kątownikowymi 40x40x5. Pod belkami stropowymi mają być przewidziane podkładki żeliwne lub kamienne lub też z odcinków belek żelaznych.

**Dachy** – z podwójnej papy bitumowej na lepiku ułożonym na płycie żelbetowej.

**Schody** – na wangach żelaznych korytkowych, tak od strony wewnętrznej biegu jak i przy ścianie bez wcinania stopni w mur, z osiatkowaniem belek i wytynkowaniem zgodnie z rysunkami wykonawczymi. Wszystkie stopnie schodów z wyjątkiem głównych, przewidziane lastrikowe w dwóch kolorach (kuchenne i schody do kabiny kinooperatora – w jednym kolorze), gładkie szlifowane w kolorach przez kierownictwo wybranych, należycie zbrojone, z czołem skrytym w żelbetonie poręczy (...). Wzdłuż biegu schodów i podestów, przewiduje się lamperie terasowe wys. 20 cm od nosa biegu. Schody do kotłowni i filtrów żelazne. Wszystkie stopnie zewnętrzne granitowe, blokowe, profilowane według rysunku i groszkowane, osadzone na murach fundamentowych (...). Schody główne przy holu wyłożone marmurem z hakami mosiężnymi do chodników i lamperią marmurową wys. 0,20 wzdłuż ściany i podestów. Przy ścianie haki mosiężne dla utwierdzenia poręczy dębowej lub jesionowej.

**Posadzki** – w podcieniach wejściowych i podestach zewnętrznych przewidziana posadzka z płyt kamiennych nieprawidłowo łamanych, osadzonych na cement na podkładzie z betonu grubości 15 cm. W sali gimnastycznej, salach boksu i szermierki posadzka z czystych bez sęków deseczek sosnowych, ułożonych na ślepej podłodze i legarach. Legary na podkładzie betonowym grubości 20 cm, na pasie z celotexu lub korku smołowanego grubości 1 cm, dobrze izolowane od wilgoci betonu z przewietrzeniem przestrzeni pomiędzy nimi wypełnionej suchym i czystym gruzem. W poczekalniach i rozbieralniach przy salach gimnastycznych podłoga sosnowa, malowana olejno, tak jak i na galerii dla widzów. W pomieszczeniach kotłowni, filtrach, węglarni, laboratoriach fotograficznych i korytarzu suterenu – podłogi betonowe z warstwy cementowej (...). Posadzka terakotowa I gat. W dwóch lub trzech kolorach w toaletach, w piwnicy i palarni przy toaletach i natryskach przy sali gimnastycznej (...). Posadzka dębowa w pomieszczeniach instruktora kancelarii, lekarza i masażu oraz w sali bilardowej. Podłogi sosnowe jak wyżej przewiduje się w parterze w pomieszczeniach portiera przy westybulu klubowym oraz głównym i kasach w sali teatralnej, scenie i pomieszczeniu przy scenie. Posadzki z płyt



terakotowych (...) w szatniach oraz w pomieszczeniach kuchennych i toaletowych. Podłoga w westybulach bocznych lastrykowa w dwóch lub trzech kolorach (...). W pozostałych pomieszczeniach parteru posadzka dębowa. W holu głównego wejścia w parterze, podłoga przewiduje się z prawidłowych płytek kamienia miejscowego (...). Podesty klatek schodowych lastrykowe, stosownie do kolorów schodów. W pomieszczeniach I piętra posadzka terakotowa w toaletach i umywalniach oraz kredensie przy jadalni. Na galerii jadalni posadzka sosnowa. W pozostałych pomieszczeniach dębowa. W pokojach administracyjnych II piętra, w pomieszczeniach orkiestry, pokojach służbowych i kuchni – posadzka sosnowa. W mieszkaniu dyrektora – dębowa i płytki w łazience.

**Stropy** – strychowe żelbetowe ocieplone warstwą 7-10 celolitu, stropy Kleina z polepą 8 m z gliny z siccą lub plewami z zalaniem zaprawą wapienną.

**Okladziny ścienne** – z płytek glazurowanych I gat. z plintusem (?) przy posadzie i zawelowaniem u góry na zaprawie cementowej 1:1 na wys. 1,80 m przewidziane są w kuchni, we wszystkich ubikacjach, w łazience przy mieszkaniu oraz w natryskach przy salach gimnastycznych na pełną wysokość ściany z ułożeniem ich na cemencie „Siccofix” lub zwykłym z dodatkiem castoru. Pomieszczenia przy kuchni głównej w parterze mają być obłożone płytami terakotowymi w kolorze wybranym przez kierownictwo budowy osadzonych na zaprawie 1:1.

**Izolacja** – pionowa wszystkich murów przewiduje się z podwójnej warstwy papy bitumowej układanych na zakładkę 10 cm szeroką, mijaną z wzajemnym sklejeniem lepikiem. W partiach podpiwniczonych izolacja przewiduje się dwukrotna – raz przy podłodze suterenu, drugi raz nad terenem na wysokości trzech szczytów cegły od poziomu terenu (...).

**Tynki** – tynki sufitów i ścian suterenu na zaprawie półcementowej 1:1:6 z domieszką castoru ok. 1 kg na 3 metry kwadratowe z wyjątkiem ścian z okładką z glazury i terakoty uprzednio wyszczególnionych. Sufity natrysków z cementu „Siccofix” 1:2 gładko zatarte żelazną packą z wyrobieniem na suficie spadków ku ścianom dla ściekania skraplanej pary. Stropy Kleina i żelbetowe w pokojach organizacyjnych, służbowych i pomieszczeniach podrzędnych mają być wyprawione zaprawą wapienną na cementowym szprycie, ściany tylko zaprawą wapienną. Ściany i sufity holu, salonów, świetlic, teatru, mają być blichowane, ozdobione w robocie sztukatorskiej według rysunków wykonawczych. Kolumny okrągłe holu i sali balowej oraz salonów klubowych i słupy przy głównej klatce schodowej, mają być wykonane stiukiem w kolorze wskazanym przez kierownictwo budowy.

**Fasady** – z wytyczeniem części licowanych kamieniem jak cokół, podcienie, gzymsy i detale architektoniczne – ma być wyprawiona tynkiem szlachetnym lub terakotą – cyklinowaną, na podłożu cementowym. W miejscach oznaczonych w projekcie, wyprawa boniowana z wyrobieniem fug poziomych i pionowych głębokości ½ cm. Zaprawa w kolorach wybranych przez kierownictwo budowy.

**Stolarka okienna i drzwiowa** – z drzewa sosnowego dobrego gatunku podług rysunków wykonawczych. Okna i drzwi balkonowe typu szwedzkiego z podwójnych ram połączonych z krętką, otwieranych od środka. Drzwi wewnętrzne gładkie, oklejone dychtą typu starachowickich, w miejscach stosownych częściowo oszklone. Drzwi zewnętrzne dębowe według rysunków wykonawczych. Poręcze z drzewa dębowego lub jesionowego, zabezpieczone i zapuszczone w kolorze, przyśrubowane do balustrady z wykonanych skrętów i napoliturowaniem. W sali konferencyjnej przewiduje się lamperie drewniane z dychty dębowej lub jesionowej według rysunku ze stosownym zabezpieczeniem i wykończeniem. W jadalni i bufecie przy świetlicach przewiduje się lamy bufetowe dębowe fornirowane deskami, średnio ozdobne według rysunku.

**Okucia** – stolarskie mosiężne według wyboru kierownictwa budowy, w pokojach reprezentacyjnych i drzwiach wejściowych według rysunku. Zamknięcia okien na paskwile, zakrętki języczkowe z mosiężnymi galkami (...). Wszystkie naroża przy drzwiach, otworach, słupach tynkowanych itd. Mają być zabezpieczone narożnikami z blachy cynkowanej, skrytych pod tynkiem. W kotłowni, węglarni, filtrach oraz w kabinie kinooperatora, drzwi żelazne z blachy (...) z zamkiem wertheimowskim.

**Parapety okienne** w salach i salonach reprezentacyjnych oraz półki nad grzejnikami, gdzie zajdzie potrzeba marmurowe na kroksztynach mosiężnych. W pokojach podrzędnych z blachy żelaznej, wzmocnionych na brzegach kątowników.

**Balustrady** przy drzwiach balkonowych z prętów żelaznych 2 cm, wtopionych w kamień na zaprawie cementowej.

**Roboty malarskie** – sufity pomieszczeń podrzędnych i pokoi organizacyjnych trzykrotnie bielone, sale reprezentacyjne, holl, pokoje klubowe malowane bielą cynkową ze sztukaterią dekoracyjną w skromnych rozmiarach. Ściany klatek schodowych na wys. 1,80 cm oraz ślepe parapety z obu stron polakierować według wyboru kierownictwa budowy w 3 kolorach tj. pogruntować pokostem, dwukrotnie wyszpachlować i wyszlifować, dwa razy powlec olejną farbą i raz matowym lakierem. Ściany nieblichowane pomalować farbami kazeinowymi według wyboru kierownictwa budowy. Części metalowe balkonów itd. Mają być malowane farbą olejną trzykrotnie, grzejniki farbą aluminową. Stolarka okien i drzwi ma być malowana na kolor biały 3-krotnie po wyszpachlowaniu i powleczone od wewnątrz jednokrotnie lakierem. Drzwi dębowe zewnętrzne mają być zapuszczone i wypolerowane.

**Roboty różne** – na zewnątrz budynku przewidziana jest tablica kuta w kamieniu nad wejściem (...) oraz na ścianie sceny przed placem. W sali konferencyjnej przewiduje się kominiek na ścianie przylegającej do teatru, wyrobiony w marmurze miejscowym (...). W sali konferencyjnej przewiduje się popiersie J. Piłsudskiego, kompozycyjnie związane z dekoracją sali (...). Latarnie przy podcieniach wejściowych z żelaza kutego, oszklone szkłem lustrzanym. W środku podwórza przewiduje się fontannę murowaną licowaną kamieniem i częściowo marmurem, połączoną z dopływem powietrza do filtrów w piwnicy (...).

**Kwerendę archiwalną wykonał Edward Traczyński z Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Kielcach**

**Wkładkę założył:** mgr Edward Traczyński, IV.2010

**Miejsce przechowywania negatywów:** archiwum Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Kielcach.



tyczno-rewiowy „Trzpioty”, liczne kluby hobbistyczne. Stałą działalność prowadzi Świętokrzyski Klub Dzieci i Młodzieży Specjalnej Troski oraz Ogólnopolskie Centrum Kultury Nieświadomych zajmujące się ludźmi niewidomymi uzdolnionymi artystycznie. Prezentowane są tu różne wystawy np. plastyki ludowej, twórczości dzieci i młodzieży specjalnej troski i inne. W sali widowiskowej prezentowane są interesujące filmy, występy różnych zespołów. W WDK odbywają się także Kieleckie Gieldy Kolekcjonerskie.

Urządzenie placu przy Domu WF i P'W nastąpiło w roku 1938. W tym roku 2 października na skwerze przed gmachem odsłonięto pomnik Czynu Legionowego autorstwa krakowskiego rzeźbiarza Jana Raszki, który przedstawiał czterech maszerujących żołnierzy Pierwszej Kompanii Kadrowej. Komitet budowy pomnika, w którym zasiedli m.in. wojewoda kielecki Władysław Dziadosz i biskup Franciszek Sonik powstał w 1937 roku. Artysta z uwagi na zbyt krótki termin odsłonięcia pomnika, nie zdążył wykonać odlewu w brązie i na cokole stanął tylko patynowany model gipsowy i taki odsłonięto. A potem wybuchła II wojna światowa i postaci w brązie nie zrobiono. Pomnik ten zniszczyli podczas II wojny hitlerowcy. Pozostał tylko na starych kartkach pocztowych oraz w pamięci najstarszych mieszkańców Kielc. Odtworzony od podstaw został ponownie odsłonięty 11 sierpnia 1991 roku.

**Styl gmachu WDK:** modernistyczny.

elewacji od ulicy ks. Ściegiennego, ściana parteru jest boniowana. Ponadto w ścianie występują podziały pionowe i poziome, powstałe dzięki gzymsom i pilastrom. Wejście znajdujące się w tej części otacza portal kamienny. W otworze umieszczone są drzwi dwuskrzydłowe, w których w skrzydle występują podziały na cztery kwadratowe pola z okrągłymi okienkami. Do wejścia wiodą schody z murowanymi barierkami. Okna są dwuskrzydłowe o trzech szybach w skrzydle, dwuskrzydłowe o jednej szybie w skrzydle i małe okrągłe. W południowej części gmachu – od ulicy ks. Ściegiennego, która jest wysunięta do ulicy, na wysokość parteru znajdują się podcienia z filarami, z podcieni jest wejście do budynku. W ścianie nad podcieniami są trzy okna dwuskrzydłowe o trzech szybach w skrzydle - przy czym środkowe okno dodatkowo zwieńczone jest półokrągłym skrzydłem i nad nimi są dwa małe dwuskrzydłowe okna o jednej szybie w skrzydle. Ściana południowa tej części budynku na wysokość parteru jest boniowana. W ścianie tej są okna dwuskrzydłowe o trzech szybach w skrzydle oraz dwuskrzydłowe o jednej szybie w skrzydle. W miejscu klatki schodowej jest ściana półkolistą, z drzwiami na parterze, ponadto są tu wysokie okna jednoskrzydłowe o trzech szybach i dwuskrzydłowe o jednej szybie w skrzydle. Do głównego budynku w gmachu, do jego ściany północnej, przylegają sala widowiskowa, a z nią łączy się część budynku, w którym znajdują się biura. W ścianie wschodniej części gmachu gdzie mieści się sala widowiskowa, występują dwie wysokie płytkie wnęki - górą zakończone półkoliście, w których pierwotnie znajdowały się prawdopodobnie wąskie i wysokie okna jednoskrzydłowe trzyszybowe, które obecnie są zamurowane. W ścianie wschodniej i zachodniej budynku biurowego, znajdują się cztery wysokie i płytkie wnęki górą zakończone półkoliście, w których umieszczone są okna. Podobne wnęki – w ilości siedmiu, są w ścianie północnej tego budynku, przy czym tutaj okna występują na przemian tylko w czterech wnękach. Przy wąskiej ścianie południowej są schody kilkustopniowe z murowaną balustradą, wiodące do wejścia znajdującego się w ścianie wschodniej sali widowiskowej.

**Wnętrza i wyposażenie:** Ściany wewnętrzne w dwóch salach reprezentacyjnych są wykładane do wysokości od 0,80 do 1,20 m płytami marmurowymi. Filary, gzymsy i portale drzwi oraz kominki wykonane są również z marmuru lub alabastru. Hol, klatka schodowa główna mają dolną część ścian i stopnie wyłożone marmurem względnie alabastrem. W obu salach reprezentacyjnych są stropy kasetonowe barwne, w pozostałych reprezentacyjnych sufity mają sztukaterię gipsową. W sali widowiskowej jest posadzka z klepki dębowej pochyła, filary i okładziny marmurowe, obramienia sceny z alabastru, strop kasetonowy.

**Instalacje:** elektryczna, wodno-kanalizacyjna i gazowa. Zaopatrzenie w energię elektryczną odbywa się wg umowy z Zakładem Energetycznym, a w wodę w oparciu o istniejącą miejską sieć wodociągową. Zaopatrzenie w gaz odbywa się z istniejącej sieci gazowniczej na warunkach określonych przez zakład Gazowniczy. Gmach posiada instalacje teletechniczne: komputerową z zasilaniem, system sygnalizacji włamaniowej, system sygnalizacji przeciwpożarowej, system telewizji przemysłowej, sieć teleinformatyczną i serwer telekomunikacyjny oraz telefony systemowe.



1. <b>Miejscowość:</b> KIELCE 2. <b>Gmina:</b> Kielce 3. <b>Województwo:</b> świętokrzyskie	2. <b>Obiekt (nazwa jak na karcie):</b> <b>DOM PRZYSPOSOBIENIA WOJSKOWEGO I WYCHOWANIA FIZYCZNEGO IM. JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO – OBECNIE WOJEWÓDZKI DOM KULTURY</b>	3. <b>Zawartość wkładki:</b> Spis ilustracji (rzuty i fotografie obiektu)..
---	---	--

**RZUTY OBIEKTU (wkładka nr 3)**

1. Rzut parteru oraz I piętra (proj. Edgar Norwerth).
2. Rzut parteru oraz I piętra (wyk. Pracownia „Archbud”, ul. Tatrzańska 3b, Kielce, IV. 2005 r. Materiały z archiwum WDK w Kielcach).

**SPIS FOTOGRAFII (wkładki nr. 4,5,6,7,8)**

1. Widok od ul. ks. Ściegiennego. Fot. D. Kalina, XI.2009 r.
2. Elewacje północna i wschodnia. Fot. D. Kalina, XI.2009 r.
3. Elewacje południowa i wschodnia. Fot. D. Kalina, XI.2009 r.
4. Elewacja południowa. Fot. D. Kalina, XI.2009 r.
5. Część południowa obiektu. Elewacje południowa i wschodnia. Fot. D. Kalina, XI.2009 r.
6. Elewacje południowa i wschodnia. Fot. D. Kalina, XI.2009 r.
7. Fragment elewacji północnej. Fot. D. Kalina, XI.2009 r.
8. Elewacja południowa. Fot. D. Kalina, XI.2009 r.
9. Elewacja północna. Fot. D. Kalina, XI.2009 r.
10. Elewacja południowa części wschodniej obiektu. Fot. D. Kalina, XI.2009 r.
11. Elewacja północna. Fot. D. Kalina, XI.2009 r.
12. Elewacje północna i zachodnia. Fot. D. Kalina, XI.2009 r.
13. Elewacje południowa i wschodnia części wschodniej obiektu. Fot. D. Kalina, XI.2009 r.
14. Elewacja wschodnia i fragment elewacji południowej części wschodniej obiektu. Fot. D. Kalina, XI.2009 r.
15. Widok od ul. Ściegiennego. Fot. D. Kalina, XI.2009 r.
16. Fragment elewacji wschodniej części wschodniej obiektu. Fot. D. Kalina, XI.2009 r.
17. Fragment elewacji wschodniej części południowej obiektu. Fot. D. Kalina, XI.2009 r.
18. Fragment elewacji północnej – z datą budowy obiektu. Fot. D. Kalina, XI.2009 r.
19. Podcienie z filarami od strony północnej obiektu. Fot. D. Kalina, XI.2009 r.
20. Tablica zamontowana na jednym z filarów podcieni. Fot. D. Kalina, XI.2009 r.
21. Parter – fragment hollu. Fot. E. Traczyński, IV.2010 r.
22. Schody wiodące z parteru na I piętro. Fot. E. Traczyński, IV.2010 r.
23. Schody wiodące z parteru na I piętro. Fot. E. Traczyński, IV.2010 r.
24. Popiersie Marszałka Józefa Piłsudskiego. Fot. E. Traczyński, IV.2010 r.
25. Schody wiodące na I piętro. Fot. E. Traczyński, IV.2010 r.
26. I piętro – holl ze stropem kasetonowym. Fot. E. Traczyński, IV.2010 r.
27. Filary pomiędzy klatką schodową i hollem na I piętrze. Fot. E. Traczyński, IV.2010 r.
28. I piętro – wejście z hollu do sali lustrzanej. Fot. E. Traczyński, IV.2010 r.
29. Drzwi do wnętrza obiektu w elewacji północnej. Fot. E. Traczyński, IV.2010 r.
30. Pomnik Czynu Legionowego na skwerze przed Wojewódzkim Domem Kultury. Fot. E. Traczyński, I.2010 r.

**Wkładkę założył:** mgr Edward Traczyński, IV.2010 r.

**Miejsce przechowywania negatywów:** archiwum Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Kielcach.



1. Miejsowość: KIELCE

2. Gmina: Kielce

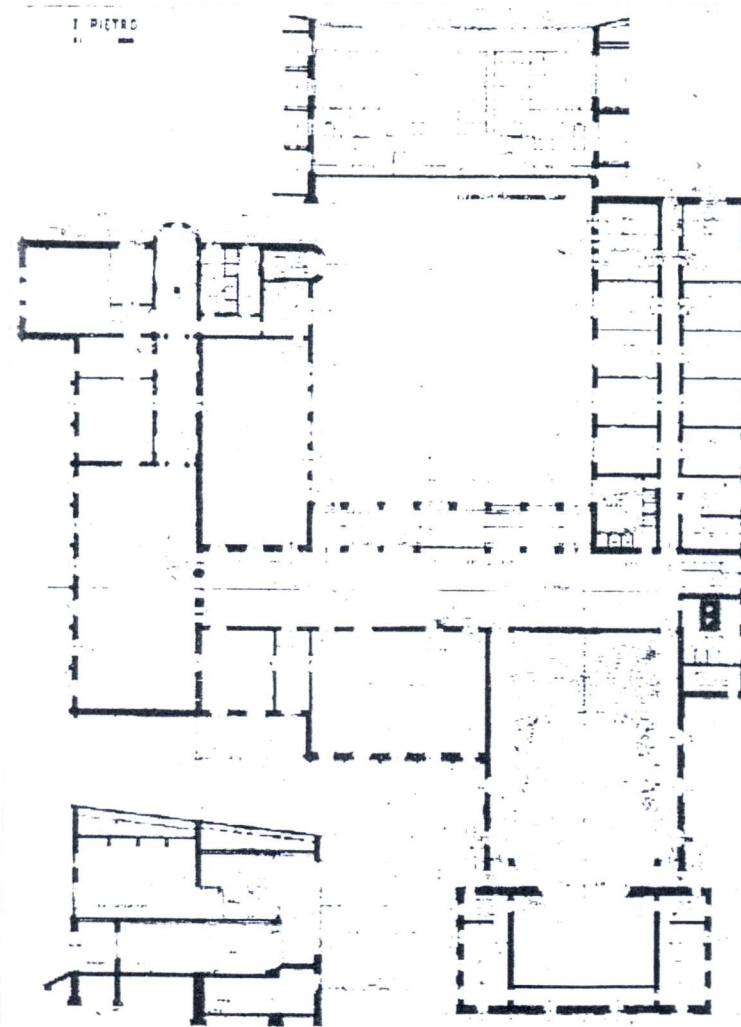
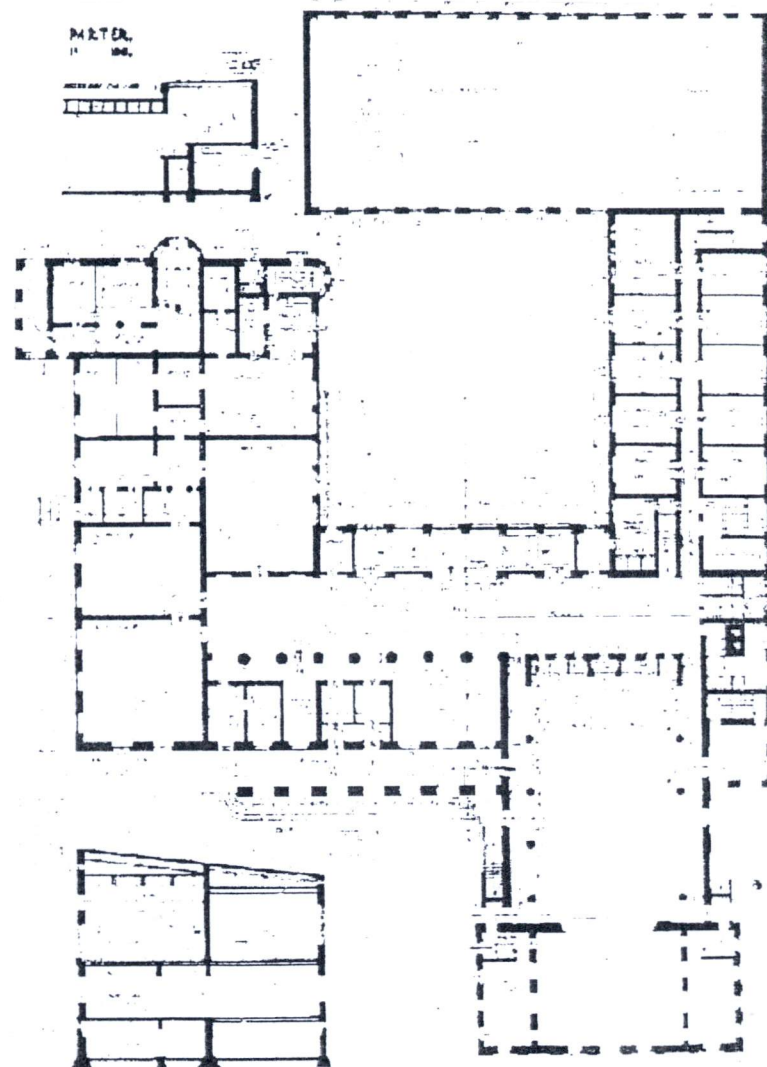
3. Województwo: świętokrzyskie

2. Obiekt (nazwa jak na karcie):

**DOM PRZYSPOSOBIENIA WOJSKOWEGO I  
WYCHOWANIA FIZYCZNEGO IM. JÓZEFA  
PIŁSUDSKIEGO – OBECNIE WOJEWÓDZKI  
DOM KULTURY**

3. Zawartość wkładki:

Rzuty



Wkładkę założył: mgr Edward Traczyński, IV.2010 r.

Miejsce przechowywania negatywów: archiwum Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Kielcach.







1. <b>Miejscowość:</b> KIELCE 2. <b>Gmina:</b> Kielce 3. <b>Województwo:</b> świętokrzyskie	2. <b>Obiekt (nazwa jak na karcie):</b> <b>DOM PRZYSPOSOBIENIA WOJSKOWEGO I WYCHOWANIA FIZYCZNEGO IM. JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO – OBECNIE WOJEWÓDZKI DOM KULTURY</b>	3. <b>Zawartość wkładki:</b> Fotografie obiektu
---	---	--



1



2

Wkładkę założył: mgr Edward Traczyński, IV.2010 r.

Miejsce przechowywania negatywów: archiwum Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Kielcach.





3



5



4



6



1. **Miejscowość:** KIELCE  
2. **Gmina:** Kielce  
3. **Województwo:** świętokrzyskie

2. **Obiekt (nazwa jak na karcie):**  
**DOM PRZYSPOSOBIENIA WOJSKOWEGO I  
WYCHOWANIA FIZYCZNEGO IM. JÓZEFA  
PIŁSUDSKIEGO – OBECNIE WOJEWÓDZKI  
DOM KULTURY**

3. **Zawartość wkładki:**  
Fotografie obiektu



7



8

Wkładkę założył: mgr Edward Traczyński, IV.2010 r.

Miejsce przechowywania negatywów: archiwum Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Kielcach.





9



11



10



12



1. **Miejscowość:** KIELCE  
2. **Gmina:** Kielce  
3. **Województwo:** świętokrzyskie

2. Obiekt (nazwa jak na karcie):  
**DOM PRZYSPOSOBIENIA WOJSKOWEGO I  
WYCHOWANIA FIZYCZNEGO IM. JÓZEFA  
PIŁSUDSKIEGO – OBECNIE WOJEWÓDZKI  
DOM KULTURY**

3. Zawartość wkładki:  
Fotografie obiektu



13



14



15

Wkładkę założył: mgr Edward Traczyński, IV.2010 r.

Miejsce przechowywania negatywów: archiwum Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Kielcach.





16



17



18



1. **Miejscowość:** KIELCE  
2. **Gmina:** Kielce  
3. **Województwo:** świętokrzyskie

2. **Obiekt (nazwa jak na karcie):**  
**DOM PRZYSPOSOBIENIA WOJSKOWEGO I  
WYCHOWANIA FIZYCZNEGO IM. JÓZEFA  
PIŁSUDSKIEGO – OBECNIE WOJEWÓDZKI  
DOM KULTURY**

3. **Zawartość wkładki:**  
Fotografie obiektu



19

20

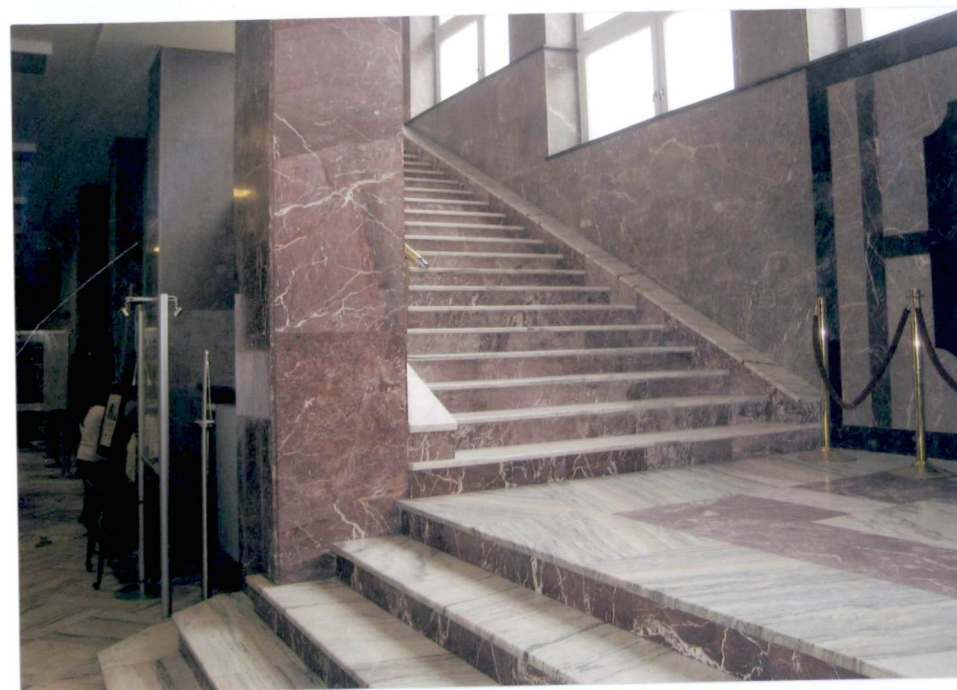
Wkładkę założył: mgr Edward Traczyński, IV.2010 r.

Miejsce przechowywania negatywów: archiwum Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Kielcach.





21



23



22



24



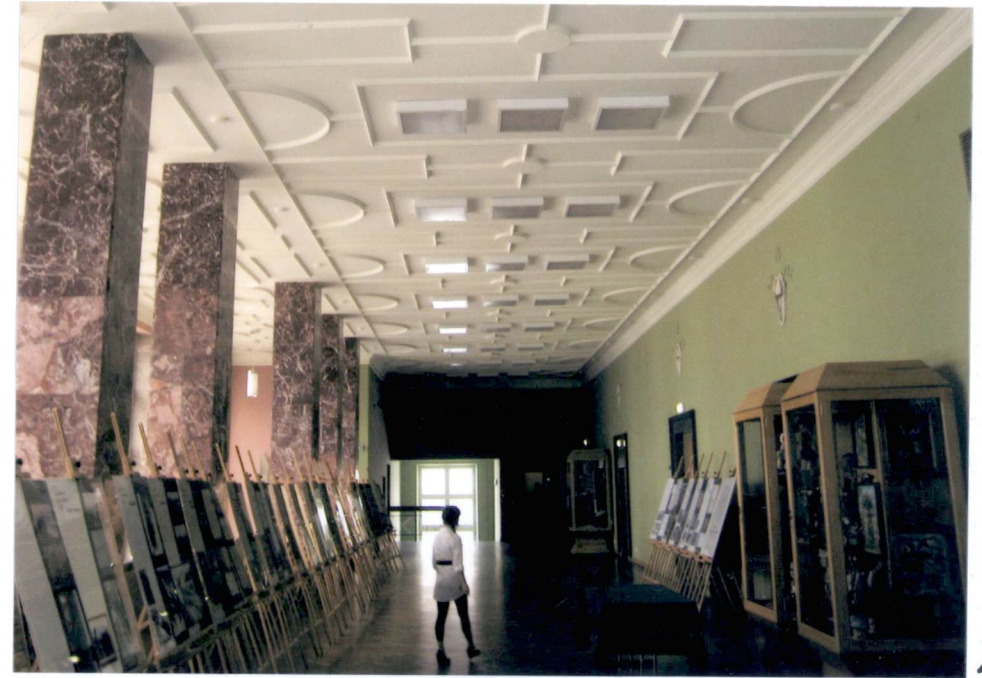
1. **Miejscowość:** KIELCE  
2. **Gmina:** Kielce  
3. **Województwo:** świętokrzyskie

2. **Obiekt (nazwa jak na karcie):**  
**DOM PRZYSPOSOBIENIA WOJSKOWEGO I  
WYCHOWANIA FIZYCZNEGO IM. JÓZEFA  
PIŁSUDSKIEGO – OBECNIE WOJEWÓDZKI  
DOM KULTURY**

3. **Zawartość wkładki:**  
Fotografie obiektu



25



26

**Wkładkę założył:** mgr Edward Traczyński, IV.2010 r.

**Miejsce przechowywania negatywów:** archiwum Regionalnego Ośrodka Badań i Dokumentacji Zabytków w Kielcach.





27



29



28



30